

Η ΑΓΟΡΑ ΔΙΑΒΡΩΝΕΙ ΤΙΣ ΗΘΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ (του Βαγγέλη Πρατικάκη)

Όσοι παίρνουν οικονομικές αποφάσεις τις παραβιάζουν προς χάριν του κέρδους

Οι περισσότεροι άνθρωποι θα δήλωναν αντίθετοι στην παιδική εργασία, την εκμετάλλευση των εργαζόμενων ή την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Πολλοί όμως παραβιάζουν τις ίδιες τις ηθικές αξίες τους όταν παίρνουν οικονομικές αποφάσεις και δίνουν προτεραιότητα στη χαμηλή τιμή και γενικά στο κέρδος.

Οι ανεκδοτολογικές αναφορές για τη διάβρωση των ηθικών αξιών από τις εμπορικές συναλλαγές δείχνουν τώρα να επιβεβαιώνονται από μελέτη που δημοσιεύεται στο κορυφαίο περιοδικό «Science».

«Τα αποτελέσματά μας δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες στις αγορές παραβιάζουν τις ίδιες τους τις ηθικές αξίες» αναφέρει ο Δρ **Άρμιν Φοκ** του Πανεπιστημίου της Βόννης, ο οποίος συνεργάστηκε στο πείραμα με ερευνητές του Πανεπιστημίου του Μπάμπεργκ.

Κρίσιμα ηθικά διλήμματα

Σε μια σειρά ελαφρώς διαφορετικών πειραμάτων, εκατοντάδες εθελοντές ήρθαν αντιμέτωποι με ένα κρίσιμο ηθικό δίλημμα: μπορούσαν να επιλέξουν είτε να κερδίσουν ένα χρηματικό ποσό και να καταδικάσουν έτσι ένα ποντίκι σε θάνατο, είτε να χάσουν το χρηματικό ποσό και να σώσουν τη ζωή του πειραματόζωου.

Σε μια εκδοχή του πειράματος στην οποία οι εθελοντές κλήθηκαν να πάρουν από μόνοι τους την απόφαση, πολλοί επέλεξαν να σώσουν το καταδικασμένο ζώο.

Όλα τα ποντίκια προέρχονταν από μελέτες που είχαν πλέον λήξει. Χωρίς την τελευταία μελέτη, όλα θα είχαν θανατωθεί. Τα εκατοντάδες ποντίκια που σώθηκαν σε αυτή την εκδοχή του πειράματος «ζουν τώρα κάτω από τις καλύτερες δυνατές συνθήκες».

Ωστόσο οι αποφάσεις των εθελοντών ήταν διαφορετικές σε δύο άλλες εκδοχές του πειράματος, στις οποίες προσομοιώθηκαν οι πραγματικές συνθήκες των αγορών. Στις εκδοχές αυτές υπήρχε είτε ένας υποψήφιος αγοραστής και ένας πωλητής, είτε μεγάλοι αριθμοί πελατών και αγοραστών που μπορούσαν να συμφωνήσουν συναλλαγές.

Αν οι συμμετέχοντες κατέληγαν σε συμφωνία κέρδιζαν χρήματα και ταυτόχρονα καταδίκασαν ένα ποντίκι σε θάνατο. Σε αυτή την περίπτωση, αποδείχθηκε ότι οι περισσότεροι εθελοντές ήταν διατεθειμένοι να αποδεχθούν το θάνατο ενός ζώου για χάρη του κέρδους.

Και αυτό είναι το βασικό συμπέρασμα της μελέτης: οι άνθρωποι τείνουν να παραβιάζουν τις ηθικές αξίες τους όταν δρουν ως παίκτες των αγορών.

Οι ερμηνείες

Οι ερευνητές προτείνουν μάλιστα μια σειρά εξηγήσεων για αυτή την παρατηρούμενη ανηθικότητα: όταν λειτουργούν στο πλαίσιο της αγοράς, οι άνθρωποι εστιάζονται στον ανταγωνισμό και στα κέρδη και όχι σε ηθικές παραμέτρους. Εξάλλου, οι άνθρωποι βλέπουν ότι οι ηθικές αξίες παραβιάζονται και από άλλα άτομα, με τα οποία μπορούν να μοιραστούν τις ενοχές τους.

Επιπλέον, όμως, σε αγορές όπου δραστηριοποιούνται πολλοί αγοραστής και πωλητές, οι άνθρωποι μπορούν να δικαιολογήσουν τις αποφάσεις τους με το επιχείρημα «αν δεν αγοράσω ή πουλήσω εγώ, θα το κάνει κάποιος άλλος». Με άλλα λόγια, όλοι θέλουμε να πιστεύουμε ότι οι ηθικές επιπτώσεις των επιλογών μας είναι αμελητέες, ενώ η ευθύνη βαρύνει το σύνολο της αγοράς.

Σύμφωνα με τους ερευνητές, τα αποτελέσματα της μελέτης προσφέρουν εμπειρική στήριξη στην αμφιλεγόμενη υπόθεση ότι οι αγορές διαβρώνουν τις ηθικές αξίες, μια υπόθεση που έχει συνέπειες για τις κοινωνικές επιστήμες, την ηθική και τη φιλοσοφία.

Όπως φαίνεται στην πράξη, ο έμπορος μέσα μας είναι αδίστακτος.

Βαγγέλης Πρατικάκης

Πηγή/φωτό: Το Βήμα

